

تنها مسیر(راهبرد اصلی در نظام تربیت دینی)-۱۳

پناهیان: رابطه مبارزه با نفس با مفاهیم دینی: ایمان/ برای چشیدن شیرینی ایمان، مبارزه با نفس و تحمل رنج ضروری است/ چرا گاهی انسان زجر می‌کشد، اما حلاوت ایمان را نمی‌چشد؟

حجت الاسلام و المسلمین پناهیان، شبهای ماه مبارک رمضان در اولین ساعات بامداد (حدود ساعت ۲۴) در مسجد امام صادق(ع)-جنب میدان فلسطین، به مدت ۳۰ شب و با موضوع «تنها مسیر(راهبرد اصلی در نظام تربیت دینی)» سخنرانی می‌کند و پایان بخش برنامه شبهای این مسجد، دقایقی مداحی و سپس مناجات حجت الاسلام علیرضا پناهیان از ساعت ۱ تا ۱:۳۰ بامداد است. در ادامه گزیده‌ای از مباحث مطرح شده در سیزدهمین جلسه را می‌خوانید:

بحث رنج یک بحث عالی تربیتی و عرفانی است/ کسب محبت الهی بدون رنج ممکن نیست

- در چند جلسه اخیر مطالبی در مورد آثار و برکات توجه به راهبرد رنج و پذیرش رنج‌های تقدیری و تکلیفی بیان شد. یکی از مطالبی که در جلسه قبل مورد اشاره قرار گرفت این مطلب بود که به دست آوردن محبت خداوند متعال، بدون رنج ممکن نیست. کسی که محبت خدا را در دل دارد، دوست دارد برای خدا رنج و سختی زیاد بکشد.
- موضوع رنج بسیار عارفانه‌تر و عمیق‌تر از این است که بگوییم «رنج، ذاتی این دنیا است». رنج، شأن بسیار بالاتر و شریف‌تری دارد و یک بحث عالی تربیتی و عرفانی است.

رنج بدون برنامه الهی، آثار خوبی بر روح نمی‌گذارد / یکی از سختی‌های رنج، ندانستن علت رنج است

- توجه به موضوع رنج و کسب آثار تربیتی آن بدون برنامه ممکن نیست و باید «برنامه رنج» را هم در تکلیف و هم در تقدیر بشناسیم. رنج بدون برنامه، رنج عالی و خوبی نیست و آثار خوبی بر روح نمی‌گذارد. «رنج با برنامه» مربی و مدیری دارد که فوق‌العاده طراح است و این مدیر، پروردگار عالم است.
- یکی از سختی‌های رنج این است که علت رنج را نمی‌دانی. وقتی مربی بدن‌سازی یک تیم ورزشی، سختی‌ها و حرکتهایی را به اعضای تیم می‌دهد، به آن‌ها می‌گوید که هدف از این نوع حرکتهای و سختی‌ها و تمرین‌ها چیست و این حرکات ورزشی چه اثری روی بدن آن‌ها دارد، ولی خدا اغلب چیزی در مورد فلسفه رنج‌هایی که ارائه می‌کند، نمی‌گوید و تو هم باید به کار او، ایمان داشته باشی.

رابطه رنج با چشیدن لذت ایمان چگونه است؟ / کسی که دوست دارد لذت‌های دیگر را بچشد، هیچگاه به لذت ایمان نمی‌رسد

- یکی از مسائل مهم در مورد رنج این است که ببینیم رنج با چه چیزهایی مرتبط است. مثلاً رنج با عشق به خدا و صبوری کردن ما مرتبط است. اما یکی از موضوعات مهم، ارتباط رنج با «ایمان» است.
- رسول خدا(ص) می‌فرماید: کسی که اکثر هم او رسیدن به خوشی‌ها و شهوات باشد، از قلبش حلاوت ایمان زوده می‌شود و ایمان دیگر برای او شیرین نیست؛ مَنْ كَانَ أَكْثَرُ هَمِّهِ نَيْلَ الشَّهَوَاتِ، نَزَعَ مِنْ قَلْبِهِ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ (مجموعه ورام/ ج ۲/ ص ۱۱۶). یا امام

صادق(ع) می‌فرماید: «چشیدن حلاوت ایمان بر دل‌های شما حرام گشته مگر آنگاه که دل‌هایتان در دنیا زهد پیشه کنند؛ حرام علی قلوبکم أن تعرف حلاوة الإيمان حتی تزهد فی الدنیا» (کافی/۱۲۸/۲) شیرینی ایمان چیست؟ آیا اینکه بچه‌ای مادر داشته باشد، شیرین است؟ آیا اینکه کسی همسر و خانواده داشته باشد شیرین است؟ اگر کسی مریض شود و دوستان او به عیادتش بیایند، شیرین است؟ اگر کسی یک رفیق و دوست بسیار صمیمی داشته باشد، شیرین است؟ اگر کسی مورد تشویق و محبت همه مردم باشد، شیرین است؟ بله، همه این موارد شیرین است ولی ایمان از همه این نوع شیرینی‌ها، شیرین‌تر است و اگر کسی شیرینی ایمان را بچشد، شیرینی همه این‌ها را فراموش می‌کند.

ایمان انسان را از تنهایی در می‌آورد/ در اثر ایمان خدا دور انسان را می‌گیرد و او را احاطه می‌کند

- **ایمان انسان را از تنهایی در می‌آورد و باعث می‌شود که خدا انیس و مونس انسان شود. ایمان به خدا، انسان را از وحشت در می‌آورد. ایمان به خدا، مهربان‌ترین وجود در عالم را به نزدیکی تو می‌آورد. ایمان به خدایی که رحمان و رحیم است، نتایج عجیبی دارد. دنبال هر چیزی غیر از ایمان بروی، حلاوت ایمان را نچشیده‌ای. حلاوت ایمان، یک شیرینی در کنار سایر حلاوت‌ها نیست. کسی که لذت ایمان و شیرینی آن را می‌چشد، جایی برای شیرینی‌های دیگر نخواهد داشت.**

- لذا وقتی مردم در حسینیه جماران شعار می‌دادند «روح منی خمینی، بت شکنی خمینی» برای امام(ره) لذتی نداشت. چون امام(ره) از ایمان به خدا لذتی برده بود که این ابراز محبت‌های مردم در مقابل محبت‌های خدا هیچ بود. امام آنقدر ترک شهوات و خوشی‌ها کرده بود که به لذت ایمان رسیده بود. بر اساس فرمایش رسول خدا(ص) کسی که دوست دارد لذت‌های دیگر را بچشد، هیچگاه به لذت ایمان نمی‌رسد؛ چه برسد به کسی که پیگیر و دلبسته لذت‌های دیگر است. لذت و شهوت هم، منحصر در شهوات جنسی نیست، بلکه همه دل‌بخواهی‌های وجود انسان را در بر می‌گیرد که گاهی سلبی است (مانند غضب که چیزی را از خودت دفع می‌کنی) و گاهی ایجابی است (که منفعتی را به سمت خودت جلب می‌کنی).

- خداوند ایمان را محبوب مؤمنین قرار داده و آن را در قلب آنها زینت داده و زیبا قرار داده است؛ زیبایی و جذابیتی که انسان را مست و محسور می‌کند. خداوند می‌فرماید: «وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَبٌ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانَ وَزَيْنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ» (حجرات/۷)

- خداوند در اثر ایمان دور انسان را می‌گیرد تا احساس غریبی نکند. لذا می‌فرماید: «ما از رگ گردن به انسان نزدیک‌تریم؛ نحن أقربُ إليه مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» (ق/۱۶). آیه دیگر می‌گوید: «و هر جا که باشید او با شماست؛ وَ هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ» (حدید/۴) و همچنین می‌فرماید «أَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ» (بقره/۱۱۵) هیچ انسانی نمی‌تواند دور آدم را بگیرد. فقط خداوند است که می‌تواند دور انسان را بگیرد و او را احاطه کند. آدم نمی‌تواند تنها زندگی کند. و هیچ کس مانند خدا انسان را از تنهایی در نمی‌آورد.

ایمان، تنفر از معصیت پدید می‌آورد

- کسی که حلاوت ایمان را می‌چشد و ایمان نزد او محبوب واقع می‌شود، اتفاق دیگری هم برایش می‌افتد و آن این است که از کفر و فسوق و عصیان بدش می‌آید. از ایمان به غیر خدا و عمل زشت بدش خواهد آمد. اگر کسی زشتی گناه را درک کند و از آن تنفر پیدا کند، دستمایه خوبی برای مناجات با خدا پیدا کرده است؛ چون می‌فهمد گناه چقدر پلید و زشت است و از ته دل استغفار می‌کند و با خدا مناجات می‌کند.

برای چشیدن شیرینی ایمان، تحمل رنج و مبارزه با نفس ضروری است

• برای چشیدن شیرینی ایمان، تحمل رنج و دوری از بدی‌ها به وسیله مبارزه با نفس ضروری است. امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید: نفس خودتان را در انجام طاعات، وادار به صبر کنید و آن را از پلیدی بدی‌ها مصون نگه دارید تا شیرینی ایمان را بچشید (صَابِرُوا أَنْفُسَكُمْ عَلَى فِعْلِ الطَّاعَاتِ وَ صُؤْنِهَا عَنْ دَسِّ السَّيِّئَاتِ تَجِدُوا حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ؛ غررالحکم/حدیث ۸۱).

• ایمان و ارتباط با خدا، با زجر و سختی بدست می‌آید نه با کلاس اصول عقاید. البته کلاس اصول عقاید هم خوب است ولی برای پاسخ دادن به دشمن. یعنی اگر دشمن بخواهد عقاید و ایمان تو را از تو بگیرد، کلاس اصول عقاید خوب است ولی به شرط اینکه ایمانی داشته باشی که دشمن بخواهد آن را بگیرد!

چرا گاهی انسان زجر می‌کشد، اما حلاوت ایمان را نمی‌چشد؟

• انسان باید خودش را بهتر بشناسد و زجر بی‌فایده نکشد. چون گاهی اسان زجر می‌کشد، اما این زجر او را بالا نمی‌برد و حلاوت ایمان را نمی‌چشد. یکی از علتها این است که هنگام سختی، به دنبال جبران این سختی‌ها بوده است. مانند برخی که به ظاهر باتقوا و زاهدی می‌شوند و همه چیز را مراعات می‌کنند تا یک وقتی فرصتی پیدا کنند و همه چیز را جبران کنند. این افراد هرچقدر هم سختی تحمل کنند، حلاوت ایمان را نمی‌چشند چون به دنبال فرصتی برای جبران سختی‌ها بوده‌اند و در واقع این سختی‌ها را برای رسیدن به یک راحتی دنیایی بالاتر تحمل کرده‌اند.

• به عنوان مثال کسی که از شهوات چشم‌پوشی می‌کند ولی به دلیل حب مقامی که دارد در فکر رسیدن به مقامات است، شیرینی ایمان را نمی‌چشد. چنین افرادی مصداق عبارت قرآنی «خسر الدنيا و الآخرة» می‌شوند. شهوت مقام، اجازه ورود حلاوت ایمان را به قلب را نمی‌دهد. یکی از دلایل اینکه برخی از لوتی‌مسلك‌ها و قداره‌بندها یک دفعه آدم‌های خوبی می‌شوند به همین دلیل است که از گذشته خود آگاهند و هیچ‌وقت شهوت مقام‌های عرفانی را ندارند.

• برای اینکه خدا حلاوت ایمان را به ما بچشاند باید سختی‌ها و رنج‌ها را صادقانه تحمل کنیم؛ نه برای رسیدن به شهوات دیگر.

